

DOKTER JAN DE ZUTTER IN HET BEGIN VAN DE 19^e EEUW TE AALTER.

Tijdens een bezoek aan het archief te Aalter, kwam ik toevallig in contact met de heer Charles De Zutter uit Waregem. Hij was geïnteresseerd in de voorgeschiedenis van zijn familie. De figuur van dokter Jan De Zutter in het begin van de 19^e eeuw te Aalter boeide hem ten zeerste.

*Het resultaat van zijn opzoekwerk kan beschouwd worden als een aanvulling van de geschiedenis van Aalter, daar waar er sprake is over de perikelen te Aalter in 1814-1815 met de toenmalige meier **François** Emmanuel Van Doorselaer en zijn adjuncten Soudan en dokter Jan De Zutter.*

De heer Charles De Zutter was bereid het resultaat van zijn opzoekingen te publiceren in ons tijdschrift, waarvoor we hem hartelijk danken.

AANLEIDING TOT MIJN ONDERZOEK.

De 'roots' van de familie De Zutter bevinden zich in Aalter of het Land van de Woestijne. Heel toevallig kwam ik in het bezit van het boek: *Geschiedenis van de Gemeenten – Provincie Oost-Vlaanderen – Derde deel – Aalter, Bellem, Lovendegem, Merendree, Ronsele, Vinderhout, Zomergem* – Frans de Potter en Jan Broeckaert – Gent, Boek- en Steendrukkerij van C. Annoot-Braeckman – 1866

Op pagina 32 intrigeerde mij de volgende tekst:

'De laatste gebeurtenis van politieke aard, welke te Aalter voorviel, dagteekent van den tijd der verbrokkeling van het keizerrijk, in 1814. Eene bende muiters, wij weten niet om welke reden daartoe opgehitst, gaf zich aan plundering en verwoesting in het dorp over, en spaarde zelfs de archieven der gemeente niet. De woonst des toenmaligen meiers, de heer Van Doorselaer, werd bijzonderlijk door hen aangerand; ook de huizen des heren [Joannes] De Zutter, adjunct-meier en geneesheer en des ontvangers Soudan, tegen wie de opstandelingen verbitterd waren, werden beschadigd. De meeste plichtigen hebben deze euveldaad met het gevang geboet.'

Tot mijn verwondering mocht ik vernemen dat mijn voorvader Joannes (ook genoemd Jan of Jean) De Zutter niet alleen geneesheer was geweest, maar tijdens het Frans bewind ook de functie van 2^e adjunct-meier in Aalter had bekleed en dat uiteindelijk zijn woning in april 1814 werd geplunderd.

Dit spoorde mij aan om verdere opzoekingen te doen, eerst in het archief van de Gemeente Aalter en nadien in het Rijksarchief te Gent.

Ik kon de volgende documentatie raadplegen:

- *Geschiedenis van Aalter*, 1970 - Luc Stockman.
- *Iets over den Franssen meier van Aalter, over zijn adjuncten en over de plundering en vernieling van hun woningen in 1814* – Appeltjes van het Meetjesland (AM) nr.1 – 1949, p.78-85, Arthur Verhoustraete – Eeklo 1949.
- *Onlusten te Aalter in 1814*, Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige kring van Kortrijk – nr.22 (1946-1948) p.323-345 – Arthur Impe.

Aan de hand van de studie van deze historici, bleek dat Van Doorselaer (Meier van Aalter) en Soudan (1ste adjunct) zozegde collaboratiedaden hadden gepleegd en aan de wraak van de bevolking werden bloot gesteld. Terwijl mijn voorvader daarentegen, 2^e adjunct, nogal op de achtergrond was gebleven.

Zijn woning werd toch geplunderd omdat hij, uit hoofde van zijn functie, als Fransgezind werd beschouwd.

Bovenvermelde historici hadden hun bevindingen gestoeld op het dossier dat zich in het Rijksarchief te Gent (RAG – Land van de Woestijne nr. 407) bevindt en dat niet minder is dan het persoonlijk dossier van het Gemeentebestuur van Aalter in de rechterlijke procedure tegen de heer Van Doorselaer. Het gaat dus enkel om de burgerlijke belangen, dit wil zeggen de kwestie van de schadevergoedingen.

Met deze documentatie kon ik geen genoeg nemen en vond het nuttig om een maximum aan originele bronnen verder te raadplegen. Vooral het strafdossier trok mijn aandacht, aangezien de zaak van de plundering op het Assisenhof te Gent aanhangig werd gemaakt, een bron die noch Verhoustraete, noch Impe, noch Stockman hadden kunnen raadplegen. Ze verwijzen er ook nergens naartoe.

Probleem: waar kon dit strafdossier geraadpleegd worden voor zover het nog bestond?

Daarin was het Internet mij erg dienstig en lokaliseerde ik het dossier in het Rijksarchief te Beveren (RAB). Bovendien gaf de E-thesis van een studente over het banditisme en '*brigandage*' tijdens het Frans bewind, mij het dossier nr. 2696. Kortom, heel wat tijdrovende opzoekingen werden mij aldus bespaard.

Na inzage van dit strafdossier, waarin alle stukken perfect geïnventariseerd zijn, namelijk van nr.1 tot 89 plus 18 ongenummerde stukken, kwam ik tot het besluit dat de bevindingen van bovenvermelde historici, meestal gesteund op een '*projet de mémoire*' van toenmalig onderpastoor Poley, vatbaar waren voor kritische besprekingen.

Strafdossier nr. 2696 is nogal lijvig en de handgeschreven documenten zijn meestal erg omslachtig om te lezen. Doordat meerdere bladeren met een touw dwars door het papier aan elkaar gebundeld waren, had ik hier het beste bewijs dat ganse delen van dit dossier sedert bijna 200 jaar niet meer werden ingekeken en dat ik de eerste was die de inhoud en het belang ervan herontdekte. Ronduit boeiend spuurwerk!

CURRICULUM VITAE VAN JOANNES DE ZUTTER.

Daar de roots van Joannes wel in Aalter liggen, kwam hij toch ter wereld te Brugge op 31 maart 1775. Van zijn jeugdijaren is geen enkel document bewaard gebleven. Wij kunnen maar veronderstellen dat hij in een welgestelde familie geboren werd, daar hij de kans kreeg om aan de universiteit van Leuven studies in de geneeskunde aan te vangen.

In het verslag van het gemeentelijk archief van Aalter, GAA van 15 december 1817, lezen wij dat hij zijn diploma op 26 augustus 1797 behaalde, twee maand vóór de sluiting (25 oktober 1797) van de universiteit door de Franse revolutionairen. Het is pas in 1834 dat de universiteit zal heropend worden. Hij behaalde dit diploma, samen met een dertigtal '*baccalauréi*', na een cursus van 18 maand.

De 20ste Prairial jaar VII of 8 juni 1799, stapte hij in het huwelijksbootje te Zomergem met Joanna-Marie De Sutter (°Zomergem, 31.04.1775). Het echtpaar vestigde zich te Aalter op de wijk Oude Meulen, nu Stationsstraat.

Aan de hand van de registers van de burgerlijke stand, kon ik vaststellen dat het echtpaar niet minder dan 11 kinderen, 10 zonen en één dochter, ter wereld bracht. Ondanks het feit dat Jan geneesheer was, had het echtpaar met een ongelofelijke kindersterfte te kampen: 3 doodgeboren kinderen, 6 kinderen die al na enkele weken overleden en 1 zoon die stierf op de leeftijd van 15 jaar. Er bleef dus enkel nog

één zoon over, namelijk mijn voorvader Carel Francies, later nog uitsluitend Charles-François genoemd.

Daar het Jakobinisme in Frankrijk heerste, wilden de Fransen alles controleren, de medische sector en de openbare gezondheid inclusief. Door de Wet van 19 Ventôse jaar XI, waren alle houders van diploma's, die vóór de Revolutie werden uitgereikt, verplicht om zich op de rechtbank en op de prefectuur te laten registreren (RAG – Schelvedepartement 3640/4. Mijn voorvader voldeed aan deze verplichting:

'Le 4 Messidor an XI. S'est présenté le citoyen Jean de Sutter, médecin à Aalter, lequel a fait enregistrer un acte signé du Maire de la dite Commune et de deux notables, certifié par le Préfet, pour servir de diplôme au dit citoyen de Zutter, qui lui a été délivré le 6 Thermidor An II par lequel il conste qu'il exerce le dit art de médecine depuis la suppression de l'Université de Louvain.'

In de kanttekening van het register vinden we:

'a satisfait à la circulaire du Préfet en date 21 fructidor an II, suivant l'instruction du Ministre de l'Intérieur'.

In het gemeentelijk archief van Aalter wordt er aangestipt dat Jan de functie van *'Officier de santé'* bekleedt, hetgeen ongeveer overeenkomt met de huidige terminologie van wetgeneesheer. Het gemeentelijk archief bevat inderdaad tal van rapporten waaruit blijkt dat Jan meermaals aangesteld werd in allerhande gevallen: het onderzoek van verdachte sterfgevallen, het vaststellen van slagen en verwondingen, het uitreiken van attesten om demente personen te kunnen opsluiten, enz... maar ook om kansarme mensen te verzorgen. Jaarlijks werd hem door de gemeentekas een vergoeding uitbetaald. Hij rapporteerde dat aan het kantoor van *'Weldadigheid'*.

Jan stond ook in voor de allereerste koepokinentingen te Aalter, dit allemaal onder impuls van de beroemde Gentse arts J.F. Kluyskens.

POLITIEKE OMWENTELINGEN OF GEVOLGEN VAN DE FRANSE REVOLUTIE.

Na de slag bij Fleurus op 26 juni 1794, was het Oostenrijks leger definitief verslagen en de Oostenrijkse Nederlanden in het territorium van de Franse republiek ingelijfd, namelijk door de wet van 9 Vendémiaire jaar IV (1 oktober 1795).

Met de afschaffing van alle instellingen van het *'Ancien Régime'* werden er tal van nieuwigheden ingevoerd, zoals de burgerlijke stand ter vervanging van de parochieregisters en de vervanging van het college van burgemeester en schepenen, door een municipale raad met aan zijn top een meier (Maire) en adjuncten.

Van meet af aan hadden de Fransen het overal erg moeilijk om kandidaat meiers en adjuncten te vinden. Dit was evenzo in Aalter waar uiteindelijk Lieven De Bruyne in juni 1800 het ambt van meier aanvaardt. Jan De Zutter wordt op 15 Messidor jaar VIII tot adjunct benoemd. Op 26 Floréal jaar XIII (mei 1805) wordt de gewezen griffier van het Land van de Woestijne (Aalter en Knesselare), François Emmanuel Van Doorselaer, tot meier benoemd.

De benoeming tot adjunct betekent niet minder dat Jan De Zutter ook in de hoedanigheid van ambtenaar van het Openbaar Ministerie moest optreden in politiezaken, en dit bij afwezigheid van meier Van Doorselaer en zijn 1ste adjunct Soudan. In de loop van februari - april 1814, waren Van Doorselaer en Soudan naar Gent gevlucht. Jan was alleen op post gebleven. Dit blijkt uit de klacht van 18 april 1814 van Louis Versele, onderwijzer en meteen ook koster en klokkenluider. Na de plunderingen had Jan De Zutter, in de hoedanigheid van commissaris, hem - en vermoedelijk nog

andere, laten arresteren. De onderwijzer die gedurende één uur van zijn vrijheid was beroofd, had een klacht bij de Procureur des Koning ingediend wegens willekeurige arrestatie en verzuim om pv's op te maken, zie stuk nr. 8 van het strafdossier.

In de gemeentelijke verslagen vond ik ook het zeer sappig rapport van de heer Van Doorselaer nopens de arrestatie van een vreemdeling, vermoedelijk een Duitser, die geen paspoort kon voorleggen:

Aeltre, 31 Mars 1815 - A Mr Le Sousintendant,

Hier vers dix heures du soir est entré dans l'auberge habitée par le Sieur Van Craenenbroeck, vis-à-vis du pont en cette Commune, un Etranger, mon adjoint le Sieur De Sutter y étant, lui a demandé son passeport. Sur son aveu qu'il en était dépourvu, mon adjoint m'a fait appeler, je m'y suis transporté dans le même instant, sur mes interrogations d'où il venait ou il allait et pourquoi il voyageait sans passeport il ne m'a donné que des réponses évasives, disant qu'il ne venait que de deux lieues d'ici, tantôt qu'il avait couché dans une Commune à une demi lieue d'ici et qu'il allait à Gand, alors qu'il allait dans la Prusse Orientale où il est né à ce qu'il dit, il a constamment refusé de dire son nom. J'ai visité son portefeuille où j'ai trouvé un extrait baptistaire en langue allemande, une lettre de Monsieur le Maire de la ville de Calais en date du 26 présent mois qui l'autorise à s'embarquer pour Londres, je n'ai trouvé sur lui aucune lettres, il parle le flamand, français, allemand et anglais.

Cet individu me paraissant fort suspect, je l'ai arrêté et remis au brigadier de la maréchaussée stationné en cette commune pour être conduit devant vous, Monsieur le Sousintendant, en exécution de l'arrêté de Monsieur l'Intendant en date du 23 de ce mois.

Bij afwezigheid van de meier en zijn 1ste adjunct, fungeerde Jan De Zutter ook als ambtenaar van de burgerlijke stand. In deze hoedanigheid heeft hij de geboorte van zijn laatste zoon op 3 september 1815 zelf geregistreerd. Een dagloner, vermoedelijk eigen huispersoneel, kwam het kind presenteren, maar was niet bij machte om het register te ondertekenen want hij kon lezen noch schrijven.

In het begin was het taalgebruik vrij, niettegenstaande van meet af aan alle administratieve stukken stelselmatig tweetalig waren opgesteld. Vanaf het begin van het jaar XIII, 23 september 1804, werd de Franse taal exclusief opgelegd. De registers van de burgerlijke stand zijn dan uitsluitend in de Franse taal ingevuld.

De Fransen waren erg impopulair geworden door het opleggen van torenhoge rekwisities, maar vanaf het consulaat was dit probleem zo goed als achter de rug. Het meest gehate was het feit dat de conscriptie van jongeren tussen 20 en 25 jaar bleef bestaan. Napoleon had meer en meer behoefte aan soldaten daar hij voortdurend oorlogen bleef voeren. Niet verwonderlijk dat het regime over het ganse land een strijd moest voeren tegen de dienstweigeraars en deserteurs.

Vanaf 1802 wordt de conscriptie uitgeloot, met de mogelijkheid voor diegenen die een 'slecht' nummer hadden getrokken om zich te laten vervangen door afkoping. De vervanger streek het geld op.

ONLUSTEN IN 1814 TE AALTER.

De nederlaag van Napoleon in Rusland in 1812 klonk als het begin van het einde voor het Franse keizerrijk. In de loop van 1813 trokken de Franse troepen zich vanuit alle bezette landen terug. Begin februari 1814 kwam Gent in handen van de geallieerden, overwegend Saksische en Pruisische troepen. Als een lopend vuurtje kwam het nieuws te Aalter toe. Niet verwonderlijk dat de gemoederen, frustraties, wraak,... die jarenlang door het regime onderdrukt waren, uiteindelijk tot uitbarsting kwamen.

Het schijnt wél dat Van Doorselaer en Soudan, die de in aantocht zijnde onrust hadden gevoeld, het opportuun hadden beschouwd om tijdelijk Aalter te verlaten, terwijl Jan De Zutter op zijn post bleef.

A. DE FEITEN.

Niettegenstaande de eerste onlusten reeds op 5 februari 1814 plaatsvonden, worden ze door Van Doorselaer pas op 5 april aan de intendant, de vervanger van de prefect, zijnde Graaf d'Hane Steenhuyse, gemeld. Zijn pv van 8 april 1814, stuk nr. 4 van het strafdossier, kunnen wij als volgt samenvatten:

- 5 februari omstreeks 11 uur:
4 personen, Charles Steyaert, Joseph Poppe, Dominique Claeys en Bernard van Volsem melden zich bij de adjunct Soudan aan. Met stokken gewapend eisen zij de terugbetaling van de afkoopsom van hun vervanging in de '*Garde Nationale*'. Zoniet dreigen zij om in de woning alles kort en klein te slaan. Bij afwezigheid van de adjunct Jean Ferdinand Soudan, en na dreiging, krijgen zij 15 frank van zijn broer Philippe Soudan.
- 6 februari: na de mis:
Tussen 7 en 8 uur wordt veldwachter Jean Baptiste De Baets door de genaamde Jean Verheye bestormd op het ogenblik dat hij aanplakbrieven uithangt.
- 6 februari omstreeks 8 uur:
Bakker François Maeyens en Pierre Tack dagen in de woning van de veldwachter De Baets op om zijn wapens op te eisen. Zij weigeren de zoon te geloven die zegt dat zijn vader met zijn wapens vertrokken is. Ze beginnen de woning tevergeefs te doorzoeken. Nadien daagt Maeyens alleen op bij Notaris Ignace van Caneghem, die via zijn achterdeur ontsnapt. Woedend slaat hij ruiten en ramen stuk en probeert hij andere mensen op te hitsen maar blijkbaar zonder enig resultaat.
- 6 februari omstreeks 9 uur:
40 tot 50 man dagen bij adjunct Soudan op met dezelfde bedoeling als daags voordien, namelijk de terugbetaling van de afkoopsommen opeisen. Na deze woning te hebben geplunderd, gaat de bende naar de woning van Van Doorselaer die naar verluidt, twee dagen lang wordt geplunderd.
- 3 april omstreeks 13 uur:
Adjunct Soudan wordt op de hoogte gebracht dat er opnieuw een bende in aantocht is. Het lukt hem niet om preventief een burgerlijke wacht op touw te zetten en vlucht naar Gent en verzoekt er de geallieerden om een detachement troepen vooruit te sturen. Ondertussen worden de woningen van Van Doorselaer en Soudan opnieuw geplunderd en vervolgens ook de woning van Jan De Zutter. Er wordt nog gepoogd om andere woningen te plunderen. Het troependetachement slaagt erin om 4 plunders aan te houden: Pierre Tack, Jan Verbeke, Charles Steyaert en Augustin De Meyer, en naar de gevangenis '*Mamelokken*' te Gent over te brengen.

Nota: Dit is wél het relaas, volgens de visie van Van Doorselaer

B. GRONDOORZAKEN VOLGENS ONDERPASTOOR LOUIS POLEY.

Onderpastoor Poley beweerde dat de Fransgezinde meier Van Doorselaer een overtuigd aanhanger van het Frans regime was en de haat van de bevolking jegens hem had uitgelokt door zijn ijver in het opzoeken en aanhouden van deserteurs en dienstweigeraars in de conscriptie. In het ontwerp van

'mémoire', opgesteld in 1816 of 1817 en gericht naar de gouverneur van Oost-Vlaanderen, schreef hij onder meer (zie RAG – Land van de Woestijne nr. 409):

« Le sieur Van Doorselaer, maire enflammé surtout par son premier adjoint, dans toutes les paroisses même plus que survoisines (sic) par son zèle et sa rigueur sans égale et que nul homme même le plus jaloux de s'acquitter scrupuleusement de son devoir n'oserait se permettre sans se l'amputer une atrocité ou une inhumanité qui crie vengeance, dans la recherche jour et nuit, seul ou entouré de gardes-champêtres, de gendarmes, de déserteurs ou la poursuite de leurs parents, a provoqué leur vengeance »

De 1ste adjunct Jean Ferdinand Soudan, werd om identieke redenen, op gelijke voet gesteld.

Onderpastoor Polley gaf toe dat Jan De Zutter zich in februari zeer moedig had gedragen, maar zeer onbedachtzaam was opgetreden in april:

« n'ayant pu former une garde le jour du pillage, mais l'avons pu faire le lendemain (7 février) et nous l'avons fait à nos propres frais, alors le second adjoint s'est montré et s'est uni à nous, mais plutôt à Dieu qu'il n'eut jamais paru, nous eussions bientôt apaisé tous les esprits quoiqu'ils respirèrent encore la vengeance et vu renaître la tranquillité publique dans tout son jour, mais l'imprudent lui, qui n'avait pas encore été pillé, quoiqu'il fut si haï, au lieu de se taire, courant ci de là, défiant qui oseraient venir le piller, y ajoutant qu'il l'aurait voulu voir, rendant ainsi tous nos efforts inutiles, réussit si bien à irriter et à déterminer de nouveau les esprits que leur rage irrésistible le 3 Avril 1814 les a fait voler de nouveau chez le sieur Van Doorselaer et le sieur Soudan et qu'ils en sont venu chez lui, il peut y avoir souffert pour 150 fr, le 1er adjoint 1.000 tout au plus dans les deux pillages et le maire pour 3.000 fr aussi dans les deux »

Buiten het feit dat het niet eens zeker is dat de gouverneur zijn 'mémoire' heeft ontvangen, valt het op dat het vooral de bedoeling was van de onderpastoor om een kwijtschelding van de buitensporige boete te bekomen. Voor een gemeente van nauwelijks 4300 zielen zou de boete ten laste van de 20 meest welgestelde inwoners gelegd worden, kortom totaal onbetaalbaar. Die kwestie van de boete, een verhaal apart, wordt verder in het hoofdstuk van de burgerlijke procedure besproken.

Bijgevolg werd hij logischerwijze aangespoord om de meier en zijn adjuncten zwart te maken en hen de schuld van het onheil toe te schrijven.

Het is echter vreemd dat hij enkel naar bezwarende feiten verwijst die op het grondgebied van andere gemeenten, zijnde Oedelem, Tielt en Ruiselede hadden plaats gevonden en betrekking hebben op De Coster en De Coninck, maar hoegenaamd niet op inwoners van Aalter. De onderpastoor beweert dan ook dat een groot aantal plundersaars van buurparochies afkomstig waren, maar alle betichten die op het assisenhof werden veroordeeld, waren allemaal woonachtig te Aalter. Dit bewijst dus duidelijk dat de grondoorzaak een interne zaak was. Bovendien kan men zich afvragen in welke hoedanigheid Van Doorselaer en Soudan in andere gemeenten zouden kunnen optreden daar zij er gewoonweg niet eens bevoegd waren. Het is dan ook het Franse leger dat Pierre de Coster en De Coninck neutraliseerden. In het relaas van die gebeurtenissen (zie: Het einde van het Fransch bewind – Jos De Smet – Biekorf 1933) komen de namen van Van Doorselaer en Soudan niet eens ter sprake. Mijn onderzoek te Tielt bracht op dit vlak geen soelaas, maar mogelijks heb ik niet alle bronnen kunnen raadplegen.

Ten andere is het overduidelijk dat de muiters noch deserteurs noch dienstweigeraars waren, zoals de onderpastoor beweert. Conform de wetgeving inzake conscriptie, hadden zij de opgelegde afkoopsom betaald en waren dus niet opgezocht. Pas na het ineenstorten van het regime, kwamen zij tot het besef of hadden zij het gevoel dat zij ten onrechte of te veel de hadden betaald. Mogelijks werden ze toch bijgestaan door enkele deserteurs die pas op dat ogenblik durfden opdagen.

C. ONDERZOEK VAN DE HISTORICI.

Het is overduidelijk dat het ontwerp van *'mémoire'* van de onderpastoor, dat niet minder dan een pleidooi is, sterk de historici zoals Arthur Verhoustraete, Arthur Impe en Luc Stockman heeft beïnvloed. Zij verwijzen er voortdurend naar en nemen ganse delen van zijn tekst over.

Zonder er veel doekjes om te winden, beschouwen zij dat Van Doorselaer en Soudan zich totaal van het Frans regime, tot in de gruweldaden toe, afhankelijk hadden gemaakt.

Voor wat betreft Jan De Zutter, zegt Arthur Impe op pagina 330:

'Wie dit dossier doorloopt zal een veel gunstiger indruk krijgen over hem dan over de twee andere ambtenaren.'

Hun besluit ligt dus voor de hand: het feit dat alleen die 3 ambtenaren aan plunderingen bloot gesteld werden, is enkel en alleen aan hun gedrag te wijten.

Het is gebleken dat Arthur Verhoustraete als eerste in 1949 op het Rijksarchief te Gent de tekst van de onderpastoor heeft kunnen onderzoeken en zijn bevindingen aan Arthur Impe heeft doorgespeeld. Vervolgens is Luc Stockman er niet van afgeweken in zijn *'Geschiedenis van Aalter'* van 1970.

Geen enkel van die 3 historici hebben toegang gekregen tot het strafdossier nr. 2696 van het Assisenhof te Gent, mogelijks omdat het archief van de rechtbank toen onmogelijk kon geraadpleegd worden.

D. WAT KAN MEN VOORTAAN CONCLUDEREN ?

De Potter en Brouckaert hadden zich de vraag gesteld, *'omwelke reden de muiters opgehitst waren'* zonder daarop enig antwoord te kunnen geven. Zelfs bij gebrek aan documentatie is hun relaas te kort geschoten zowel aan nieuwsgierigheid als aan doorzichtigheid.

Het hoeft geen betoog dat het Frans regime bij onze bevolking aanzienlijk veel frustraties, ontevredenheid, wrokgevoelens,... had opgewekt, die zich op het gepaste moment konden ontketenen, zonder te spreken van persoonlijke afrekeningen die altijd gepaard gaan met ineenstortingen van politieke regimes.

Het pv van Van Doorselaer maakt gewag van verschillende gebeurtenissen, met overwegend financiële beweegredenen. De actie van bakker Fr. Maeyens die als individu Notaris Van Canegem kwam aanranden, schijnt een losstaand initiatief geweest te zijn, zonder de minste coördinatie met de andere muiters. Kwestie van een eitje met hem te pellen, om een oude zaak.

Mogen wij het relaas van het pv van Van Doorselaer integraal betrouwen? Vermoedelijk niet helemaal om reden dat hij vóór de plundering naar Gent gevlucht was en dus geen ooggetuige is. Wat betreft de daders, kan hij maar zijn pv opgesteld hebben op het horen zeggen en als slachtoffer zal hij niemand gespaard hebben. Als bewijs daarvan kan men vaststellen dat hij aanzienlijk veel personen beschuldigt, waarvan de meeste, door de Gentse onderzoeksrechter Jacques Vandeputte, direct buiten vervolging werden gesteld.

E. COLLABORATEURS?

In een bezet land hebben lokale overheden die op hun post blijven zitten te kampen met ongemakkelijke toestanden, omdat de bezetters immers veel, soms totaal onaanvaardbare eisen stellen en geneigd zijn om ze te manipuleren.

Sedert de Tweede Wereldoorlog weet iedereen hoe verfoeid iemand kan zijn die als '*collaborateur*' wordt bestempeld.

De feiten zelf tonen aan dat deze drie ambtenaren in 1814 niet door de nieuwe overheid, d.w.z. het voorlopig bewind van de geallieerden en de bevolking als collaborateurs werden aanzien. De échte verfoeide collaborateurs, die soort heeft toen wél bestaan maar in relatief klein aantal, zijn op staande voet met het Franse leger weggevlucht.

Dat was niet het geval noch voor Van Doorselaer, noch voor Soudan ondanks het feit dat zij zich gedurende enkele weken in Gent veilig gesteld hebben. Zij moesten ook niet opstappen. Van Doorselaer bleef meier tot op 17 augustus 1815, d.w.z. anderhalf jaar nadat de Fransen het land definitief hadden verlaten en twee maand na hun definitieve nederlaag te Waterloo. Soudan werd zelfs in 1825 tot gemeenteontvanger benoemd en zijn zoon in 1837 tot burgemeester benoemd.

In zijn hoofdrol als geneesheer is Jan De Zutter nooit van Aalter weggelopen. Nadat Van Doorselaer definitief naar Gent verhuisd was, vervulde hij de functie van dienstdoende meier van 17 augustus tot 11 oktober 1815 en bleef nadien nog steeds adjunct-meier tot halverwege 1819. Tussen 1820 en 1830 duikt zijn naam niet meer op in de lokale politiek. Zijn echtgenote overlijdt op 19 april 1841 en enkele jaren later verlaat Jan De Zutter definitief Aalter om naar Zomergem te gaan wonen, vermoedelijk bij zijn zoon Charles-François die er als geneesheer gevestigd was. Hij overlijdt er op 28 januari 1849 op 74-jarige leeftijd.

Verder kan men zich moeilijk inbeelden hoe verfoeide collaborateurs na de nederlaag van hun bazen nog bij machte zouden zijn om een gerechtelijke procedure in te leiden. Totaal denkbeeldig!

Dit allemaal bewijst dat het grootste gedeelte van het pompeus relaas, of liever het pleidooi van onderpastoor Polley met een korreltje zout moet genomen worden. Wij kennen echter zijn achterliggende bedoeling, namelijk enkel de kwijtschelding van de exorbitante boete.

DE GERECHTELIJKE GEVOLGEN

A. EXPERTISE

Na ontvangst van het pv d.d. 8 april 1814 van Van Doorselaer, ging graaf d'Hane de Steenhuyse, intendant van het Scheldedepartement, over tot de aanstelling van 2 experten, in casu de notarissen Impens en Driessens teneinde de schade bij Van Doorselaer en Soudan te begroten. Van de schadebegroting bij Jan De Zutter was er geen sprake. In elk geval vond ik er geen spoor van terug. Hun opdracht werd tussen 28 april en 24 mei 1814 uitgevoerd en hun verslag werd neergelegd op de rechtbank.

Van Doorselaer had een schadeclaim ten bedrage van 13 377,47 fr. (4421,60 fr. voor het gebouw en 8955,97 fr. voor het meubilair) ingediend. De schade werd door de experten op 11 714 fr. begroot (3764 fr. voor het gebouw en 7950 fr. voor het meubilair).

De schade bij Soudan werd op 8858,52 fr. begroot.

Dit verslag lokt twee opmerkingen uit. Eerst leest men in dit verslag dat de experten eerlijk toegeven dat zij de schade van het verdwenen meubilair en de gestolen roerende voorwerpen onmogelijk kunnen begroten. Uiteindelijk slagen zij er toch in, zich steunende op getuigenissen en vermoedelijk op basis van de aangifte van Van Doorselaer.

Veel erger is hetgeen dat zij in hun verslag durven verklaren:

'Une observation a paru essentielle aux experts, c'est de se déclarer en faveur des pétitionnaires, vu qu'on les a privés d'une grande partie de leur fortune & cela peut-être à raison de leur opinion.'

Zo'n uitlating verwoordt de verontwaardiging van de experten voor de gepleegde misdrijven. Dit neemt niet weg dat het in hun opdracht geboden was om de schade op de meest objectieve wijze te begroten en hoegenaamd geen partij te kiezen.

In de context van een hedendaagse procedure, zou de raadsman van de benadeelde partij geen moeite hebben om zo'n expertise volledig ongedaan te maken.

B. DE STRAFPROCEDURE – ASSISENHOF.

De plundersaars werden pas in april 1814 d.w.z. na de 2^e plundering aangehouden. De Gentse onderzoeksrechter Jacques Vandeputte werd met dit zwaar dossier belast, namelijk het verhoor van 69 getuigen - van halverwege mei tot halverwege augustus 1814 en van 44 verdachten of betichten - van begin november tot aan het einde van december 1814. Deze laatsten verklaarden allemaal totaal onschuldig te zijn. Zij bevonden zich toevallig ter plaatse of waren er uit pure nieuwsgierigheid aanwezig. E.H. De Langhe, pastoor te Aalter, wou als getuige niet verhoord worden en schreef een brief aan de onderzoeksrechter waarin hij verklaarde niet de minste kennis van de kwetsieuze gebeurtenissen te hebben. Vermoedelijk wou hij zijn parochianen sparen.

Eénentwintig personen, waarvan twee voortvluchtig, werden beticht en voor het assisenhof van Oost-Vlaanderen gebracht. Charles Steyaert, François Maeyens, Augustinus De Meyer, Louis Van Wassenhove en Bernard Tack werden als oproerstokers beschouwd.

Het assisenhof zetelde toen op het stadhuis van Gent van 3 juli tot 4 juli 1815 om 12.00 uur. Op anderhalve dag was het dus afgelopen en alle betichten, behalve twee, werden veroordeeld. Het vonnis werd op 4 juli 1815 uitgesproken: 4 opstokers - Steyaert, Maeyens, Van Wassenhove en De Meyer werden met 5 jaar ijzers en de andere betichten met 2 tot 5 jaar celstraf veroordeeld. Daar bovenop werden ze allen met 200 fr. boete en solidair met 1120,20 fr. gerechtskosten veroordeeld.

Dit vonnis laat een vreemd gevoel na. Indien de procureur het woord krijgt, indien de getuigen verhoord worden en van verweer van de betichte of enig pleidooi van hun raadsman, is geen enkel spoor terug te vinden in het pv van de zitting.

Alle vermelde magistraten, zijnde Van Cutsem, Vispoel, Le Bègue, Apers, Goethals, Paradi en Vandeputte, waren al magistraat in de Franse tijd. Sommigen bekleedden waarschijnlijk al een openbare functie in het Ancien regime. De meesten zetten hun taak onder het Hollands regime gewoon verder. Het rechtsapparaat dat door Napoleon was ingericht, werd nauwelijks veranderd en leeft eigenlijk tot op onze dagen verder.

De strenge straffen moeten niet alleen gezocht worden in het feit dat de rechters mogelijks vooringenomen waren omdat ze ook Fransgezind waren, maar ook omwille van het feit dat men toen schending van de openbare orde als ernstige inbreuk beschouwde. In feite werden de voor zulke misdrijven voorziene straffen toegepast. Het zou misschien nuttig zijn om de wetgeving uit die tijd eens te bekijken.

Fransgezind moet hier niet geïnterpreteerd worden als 'Franskiljons' zoals wij dat hedendaags zien. In die tijd was vooral de burgerij en de intelligentia Fransgezind omdat dat gelijk stond met progressiviteit. Veel van die Fransgezinden behoorden in het Ancien regime tot de Verlichting. Velen bleven na het vertrek van de Fransen op post. Diegenen die geen Orangist waren, overleefden zelfs de Belgische revolutie. Progressief is hier ook geen synoniem van bekommerd zijn om de gewone mensen.

Beide voortvluchtigen, François Van Vynckt en Bernard Tack, werden eerst op zitting van 16 oktober 1815 bij verstek veroordeeld en later nog een tweede maal. Bij Van Vynckt was dat op 4 juni 1817 en bij Tack op 30 december 1818, nadat ze uiteindelijk toch door de marechaussee onderschept werden. Tack werd op café te Aalter opgepakt. Hij werd midden in een groep andere mensen door de marechausseeambtenaren herkend. Terwijl hij op de vlucht was, werd hij beschoten en raakte gekwetst. Vooraleer hem te laten opsluiten, liet de brigadier van de marechaussee geneesheer Jan De Zutter komen, teneinde de verwondingen na te zien, te bepalen indien er levensgevaar mee gemoeid was en om hem te verzorgen.

Zowel Tack als Van Vynckt kregen een straf van 5 jaar dwangarbeid. Bij hetzelfde vonnis werden de 4 dwangarbeiders en ook de 4 meest gestraften veroordeeld om één uur in het openbaar aan de schandpaal **op de Korenmarkt** te Gent te worden genageld met boven hun hoofd een bordje waarop hun identiteit, beroep en hun straf vermeld werd.

Aansluitend op de procedure, hebben 11 veroordeelden op 7 juli 1815 een cassatieberoep ingediend, maar hun verzoek werd direct afgewezen (stuk nr. 88 – Dossier 2696).

Wij weten dat 3 dwangarbeiders, zijnde Maeyens, Steyaert en Van Wassenhove hun straf in het bagno van de haven van Antwerpen (RAG – Land van de Woestijne nr. 409) hebben uitgezeten. Zij werden respectievelijk in 1817 en 1818 door Koning Willem I begenadigd en naar huis terug gestuurd. Daar bleven zij nog levenslang onder toezicht van de politie, dit allemaal overeenkomstig het arrest van het assisenhof. In het gemeentelijk register over de 'galeislaven' van 31 januari 1821, die onder toezicht van politie zijn, vindt men 4 namen: Maeyens, Steyaert, Van Wassenhove en De Meyer. Voor deze laatste is het vak van de straf niet eens ingevuld. Waar en hoelang De Meyer, Tack en Van Vynckt hun straf hebben uitgezeten, werd ook niet teruggevonden.

Terecht kan men zich de vraag stellen hoe het komt dat dergelijke misdrijven voor het assisenhof aanhangig werden gemaakt en niet voor de correctionele rechtbank. Meteen reist (**rijst ?**) misschien ook de vraag hoe het komt dat die misdrijven, waarin enkel stoffelijke schade en enkel slagen en verwondingen mee gemoeid waren, zo zwaar werden gestraft.

Dit komt door de rechterlijke organisatie van 1810 waar de criminele rechtbanken werden afgeschaft en vervangen werden door hoven van assisen voor alle correctionele feiten

Het antwoord is vermoedelijk tweeledig. Eerst en vooral, zal men vaststellen dat de rechters hun vonnis integraal op het toen vigerende strafwetboek hebben gestaafd. Elke overweging is stelselmatig gesteund op een bepaald artikel van het strafwetboek dat onze justitie van de Franse revolutie had geërfd en toen uitermate repressief was. Zelfs voor banale huisdiefstal bracht men mensen voor het assisenhof. *Zie ook hoger want dergelijke misdrijven werden ook al in het ancien regime zwaar gestraft als men dat door onze hedendaagse bril bekijkt...*

Een tweede reden om erg repressief op te treden is misschien te zoeken in de onzekerheid en de criminaliteit die tijdens het Frans bewind heerste.

Uiteindelijk werden deze onlusten enkel als een schending van de openbare orde beschouwd, zonder enige politieke connotatie.

C. DE BURGERLIJKE PROCEDURE

Met de veroordeling van de plundersaars, was de zaak niet afgelopen want de schade moest nog vergoed worden. Het bleek echter dat de meeste plundersaars zo goed als insolvabel waren. Een revolutionaire wet, namelijk de wet van 10 Vendémiaire jaar IV, werd dan ingeroepen om een vergoeding van het gemeentebestuur los te krijgen.

Als onderliggende basisgedachte van de wet, beschouwde de Franse wetgever dat de lokale overheden, zoals de gemeentebesturen heel streng dienden op te treden tegen bendemisdrijven en dat bij falen of verwaarlozing, zij aansprakelijk waren.

De ganse bevolking moest dan in vergoeding opdraaien: hetzij de voorwerpen vervangen, hetzij een vergoeding uitkeren gelijk aan het dubbel van hun waarde (Tit. V, art. 1). Als bijkomende straffende maatregel werd een boete opgelegd gelijk aan de schadevergoeding, betaalbaar aan de staat en verhaalbaar op de 20 meest welgestelde belastingbetalers van de gemeente. (Tit. V, art. 8)

Aan het einde van de rit kwam het op een viervoud van de effectieve schade neer! Kortom, totaal onredelijk en totale onzin, maar alleen verklaarbaar als uitzonderingswet bij hevige politieke onlusten zoals bij de aanloopfase van de Franse revolutie.

Deze wet werd meermaals tijdens de Boerenkrijg ingeroepen, onder meer in Tielt in de jaren 1797 en 1798.

Volgt hier dan nog het meest verwonderlijke, nl. vonnis van 19 november 1816 van de zogenoemde 'Tribunal Civil' of burgerlijke rechtbank. Was dit de Rechtbank van Eerste Aanleg? Deze zaak komt niet eens voor in het register van de 1ste Kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg op de pagina's voor de zitting van 19 november 1816.

Het gemeentebestuur van Aalter was als betichte op die zitting van 19 november 1816, noch aanwezig noch vertegenwoordigd noch bij verstek veroordeeld, dus mogelijks niet eens gedagvaard. Dit vonnis werd enkele weken later door de gouverneur van de provincie meegedeeld.

De tekst van dit vonnis is terug te vinden in het dossier van het gemeentebestuur (RAG – Land van de Woestijne nr. 409). Het loont de moeite om dit vonnis integraal weer te geven.

Audience du 19bre 1816

Contre la Commune d'Aeltre

Vu le réquisitoire de Mr Cannaert, substitut du Procureur du Roi, tendant à ce que le Tribunal règle et fixe sur les (...) des procès verbaux et autres actes cy joints et sur le point du double de leur valeur les dommages et intérêts dont la commune d'Aeltre est tenue envers les Sieurs Van Doorselaer, Soudan et de Zutter, maire et adjoints de ladite commune, par suite du pillage à leur mobiliers et des dégâts apportés à leurs habitations respectives dans les journées du 6 et 7 Février et 7 Avril 1814 et condamné la même aux frais de l'expertise et qu'attendu que les habitans de ladite commune ont pris part au délit la condamne en outre en la personne du maire à paier à l'état une amende égale à la valeur de la réparation principale.

Vu aussi l'arrêté de M l'Intendant du Département de l'Escaut, qui sur les réclamations des susdits fonctionnaires porte nomination des experts ainsi que les procès verbaux d'expertise y suivis du 26 Avril, 17 et 19 Mai et 7 Juin même année.

Vu en outre les arrêts rendus par la Cour d'Assises de ladite province à charge des auteurs ou complices dudit pillages, le 4 Juillet et 18bre 1814.

Vu enfin les articles 1 titre 5 paragraphe 2, tit 4 et 4, tit 5 de la loi du 10 Vendémiaire an IV lesquels sont ainsi conçus : « Lorsque, par suite de rassemblements ou attroupements, un citoyen aura été volé ou pillé sur le territoire d'une commune tous les habitans seront tenus de la restitution en même nature, des objets pillés et choses enlevées par force, ou d'en payer le prix sur le pied du double de leur valeur, au cours du jour où le pillage aura été commis. »

Dans tous les cas où les habitans de la commune auraient pris part au délit commis sur son territoire par attroupement ou rassemblement, ladite commune sera tenue de paier à l'état une amende égale au montant de la réparation principale. Les dommages-intérêts dont les communes sont tenues au terme des articles précités seront fixés par le tribunal civil sur (...) de procès verbaux et autres pièces constatant les voies de fait, excès et délit.

Attendu qu'il résulte des procès verbaux et autres actes ci-dessus réclamés que par suite des rassemblemens et attroupeemens sur le territoire de la commune d'Aeltre dans les journées du 6 et 7 Février et 7 Avril 1814, les Sieurs Van Doorselaer, Soudan et de Zutter, maire et adjoints de ladite commune, y ont été pillés, que la valeur de leurs meubles et effets emportés par force ou détruits et les dégâts apportés à leurs habitations respectives sont constatés et dûment estimés et que les habitans de cette commune ont pris part aux dits excès et délits,

Le tribunal faisant droit sur le réquisitoire du Ministère Public conformément aux articles précités de la loi du 10 Vendémiaire, fixe le montant des dommages et intérêts dont la commune d'Aeltre est tenue en vertu de la même loi envers les Sieurs Van Doorselaer, Soudan et de Zutter, maire et adjoints de ladite commune, par suite du pillage de leur meubles et effets et des dégâts apportés à leurs habitations ci-dessus plus amplement mentionné (seront ?) à l'égard du Sieur Van Doorselaer, maire à la somme de 23.428 francs, de Soudan à celle de 17.717,14 francs, et de Zutter à 2.706,20 francs.

Condamne la même commune aux frais de l'expertise y relative montant à la somme de 327,50 francs centimes, la condamne en outre en la personne du Maire à paier à l'état une amende égale audit montant des réparations principales.

Ainsi fait et prononcés le 19bre 1816.

<i>V.D.</i>	<i>23.428,00</i>
<i>Soudan</i>	<i>17.717,14</i>
<i>de Zutter</i>	<i>2.706,20</i>
<i>Total</i>	<i>43.851,34</i>
<i>Expertise</i>	<i>327,50</i>
<i>Amende</i>	<i>43.851,34</i>

Total final: 88.030,18

De totale schade van de 3 burgerlijke partijen bedroeg 21 850 fr. en uiteindelijk werd het gemeentebestuur veroordeeld om 88 030,18 fr. neer te tellen, een reusachtig bedrag voor een gemeente van slechts 4231 zielen.

Bij gewoon nazicht van de gemeentelijke boekhouding voor de eerste 10 maanden van 1815, hetzij 28 910,66 fr. aan opbrengsten en 27 361,05 fr. aan uitgaven, stelt men vast dat deze schadevergoeding en boete gewoonweg onmogelijk kon uitbetaald worden zonder buitengewone inkomsten aan te wenden.

Op de gemeenteraad van 4 januari 1817 werd uitdrukkelijk beslist om niet tot uitbetaling over te gaan en alle mogelijke proceduremiddelen uit te putten.

Het onredelijke van dit vonnis had onderpastoor Polley aangespoord om de gouverneur van de provincie aan te schrijven. In dit document had hij eerst geschreven: '*le Maire enflammé par ses deux adjoints*' om deze tekst door te halen en te vervangen door '*surtout par son premier adjoint*' daarmee spaarde hij Jan De Zutter.

De zaak werd blijkbaar gedurende de ganse periode van het Hollands bewind in de ijskast gestopt. Pas in 1833 herneemt Van Doorselaer alle initiatieven om kost wat kost een vergoeding los te krijgen.

Advocaat Mortier, raadsman van het gemeentebestuur, vocht de expertise aan. De toegestane vergoeding voor het meubilair en het vernietigd archief was fel overdreven doordat Van Doorselaer op tijd werd verwittigd en een groot deel van zijn inboedel vóór de plundering had kunnen verhuizen en veilig stellen. Deze advocaat beweerde dat Van Doorselaer een groot deel van het archief reeds vóór de plundering tegen kiloprijzen had verkocht. Om dit allemaal te bewijzen, liet hij talrijke getuigen oproepen.

Bij vonnis van 15 april 1834, eerste aanleg, wordt het eerste vonnis van 19 november 1816 bevestigd en het gemeentebestuur opnieuw in het ongelijk gesteld. Laatstgenoemde kan als verweerder geen

genoegen nemen met dit vonnis en gaat in beroep. Ondertussen was Van Doorselaer overleden, maar zijn weduwe liet de procedure verder lopen. Het Hof van Beroep bevestigt op 28 november 1836 opnieuw alle voorgaande vonnissen. 's Anderendaags schrijft Meester Libbrecht, advocaat van het gemeentebestuur, aan zijn broer Bruno Libbrecht, burgemeester van Aalter: *'tout doit céder devant l'application de cette maudite loi du 10 Vendémiaire an IV'*.

Aangezien alle gewone en buitengewone rechtsmiddelen uitgeput zijn, verzoekt het gemeentebestuur in december 1836 de goedkeuring van arrondissementscommissaris de Moerman d'Harlebeke, om een lening aan te gaan teneinde deze schuld te kunnen aanzuiveren. Na voorlegging aan de Bestendige Deputatie, laat deze laatste weten dat het bedrag te zwaar is en dat bij gebrek aan uitzonderlijke inkomsten het aangewezen is om met de weduwe Van Doorselaer naar een dading te streven. De Bestendige Deputatie is meteen ook van oordeel dat een verzoekschrift in cassatie de toestand alleen maar zou kunnen verergeren.

De procedure m.b.t. de schadevergoedingen die meer dan 20 jaar was blijven aanslepen, kon maar op een vergelijk beëindigd worden.

In maart 1837 sloten Jean Ferdinand Soudan en Jan De Zutter, die nog steeds in het gemeentelijk gebeuren ingeburgerd waren, geen procedure hadden ingeleid en bijgevolg aanzienlijk minder hardnekkig een vergoeding opeisten, een overeenkomst af met het gemeentebestuur. In ruil voor een levenslange vrijstelling van gemeentebelastingen verzaakten zij aan enige schadevergoeding.

Dit akkoord werd dermate als een opluchting beschouwd, dat men het zelfs nuttig oordeelde om het ook in de mis aan te kondigen.

Na dergelijke akkoorden kwam de weduwe Van Doorselaer in de kou te staan. Haar veeleisend standpunt was niet meer houdbaar geworden en er werd dan zwaar onderhandeld om in december een akkoord te bereiken zijnde 5700 fr. voor slot van alle rekeningen.

Heel verwonderlijk maar de achtergrond kennende, bekrachtigde de Bestendige Deputatie integraal deze 3 minnelijke regelingen.

Die zaak had toch veel geld aan het gemeentebestuur van Aalter gekost

- Vergoeding weduwe Van Doorselaer	5700,00 fr.
- Meester Libbrecht	1258,00 fr.
- Avoué Mortier	585,66 fr.
- Avoué Baeckland	223,77 fr.
- Getuigen	<u>80,00 fr.</u>
<i>Algemeen totaal</i>	7847, 43 fr.

D. SLOT BESCHOUWINGEN

Deze zaak toont duidelijk aan dat zelfs, nadat de Fransen ons land definitief hadden verlaten, het politiek en administratief systeem dat zij opgebouwd hadden, nog steeds blijft functioneren.

Het *'ancien régime'* was totaal achterhaald. Geen enkele Belg dacht eraan om het te herstellen, al was het maar de prefect die voortaan de titel van intendant kreeg. Toch bleef men nog steeds spreken van het Schelde-departement, de meier, de municipale raad en het Frans blijft nog steeds de administratieve taal. Het toppunt van alles is nog dat de uitzonderingswetten, zoals de veelbesproken Wet van '10 Vendémiaire jaar IV', die niet alleen niet wordt herroepen, toch steeds wordt toegepast. In deze zaak verliezen de raadslieden van het gemeentebestuur alle processen en zullen dus nooit in staat zijn om de rechtbanken te overtuigen dat de wet ongegrond is.

Qua taalgebruik zijn bijna alle administratieve documenten in het Frans opgesteld, alhoewel de bevolking zich uitsluitend in het 'Vlaams' uitdrukte, en dat velen onder hen noch lezen noch schrijven konden.

Wanneer de onderzoeksrechter een getuige of een betichte verhoorde, was de griffier ertoe gehouden om in het Frans op te nemen hetgeen hij in het Vlaams hoorde. Bij de herlezing van het verhoor, teneinde de goedkeuring van de verhoorde persoon te krijgen, moest hij de omgekeerde oefening doen: in het Vlaams zeggen wat hij in het Frans had opgeschreven. Ronduit taalgoochelkunst!

Op de zittingen van de rechtbank te Gent werden alle debatten uitsluitend in het Frans gevoerd en aangezien de meeste getuigen en betichten niet eens die taal machtig waren, werd er stelselmatig en van ambtswege een tolk aangesteld. Alle teksten van die periode door topambtenaren, magistraten, raadslieden,... geschreven, tonen een heel hoogstaande kennis van de Franse taal aan.

Aan de hand het gemeentearchief (GAA) stelt men vast dat pas vanaf 1820 de briefwisseling met de Koninklijke Commissaris, de ambtenaar die voortaan de intendant vervangt, stilaan in het Nederlands wordt gevoerd.

OPENSTAANDE VRAGEN.

Bij het onderzoek van deze zaak werden de volgende punten niet opgehelderd:

- Waarom er direct na de onlusten van 5, 6 en 7 februari 1814 geen pv werd opgesteld en niemand werd aangehouden. De eerste reactie van de overheid vond plaats na de tweede plunderingen op 3 april. Is het omdat er in februari hoegenaamd geen overheid meer was? Omdat het voorlopig bewind pas vanaf halverwege maart opkwam, onder meer door de benoeming van de intendant?
- Waarom het register van het jaar 1821 over de galeislaven maar 4 namen vermeldt, zijnde Steyaert, Maeyens, De Meyer & Van Wassenhove, terwijl er 6 personen met dwangarbeid veroordeeld werden? Augustin De Meyer komt wél voor op die lijst, maar hoe eigenaardig het kan zijn, met een blanco vak voor wat betreft zijn straf.
- Zelfs indien het Openbaar Ministerie de procedure heeft ingeleid die aanleiding gaf tot het vonnis van 19 november 1816, hoe is het mogelijk dat het gemeentebestuur niet eens vertegenwoordigd of aanwezig was en ambtswege werd veroordeeld?
- In welk register van de rechtbank zou dit vonnis moeten teruggevonden worden?
- Op welke basis heeft de rechtbank bij vonnis van 19 november 1816 de schade bij Jan De Zutter op 2706,20 fr. Begroot? In het verslag van experts Driessens en Impens vindt men er geen spoor van.
- Hebben Notaris Van Caneghem en Philippe Soudan, broer van 1ste adjunct, een klacht ingediend, een schadevergoeding opgeëist en gekregen voor de geleden schade aan zijn woning en voor de slagen en verwondingen?
- Hebben Van Doorselaer en Soudan effectief collaboratiedaden gepleegd?

Basisdocumentatie:

- *Rijksarchief Gent (RAG)*: Schelde-departement nr. 5398: Repertorium van de meiers en hun adjuncten van het ganse Schelde-departement - Fonds Land van de Woestijne: nr. 406 tot 410; hetzij 5 bundels niet-geinventariseerde documenten over Aalter, Bundel 406: jaren 1800 tot 1819 – Bundel 407: jaren 1820 tot 1825. Bundel 409 bevat de meeste documenten over de zaak Van Doorselaer. – Bundel 408: jaren 1816 tot 1830 – Bundel 410: jaren 1794 tot 1799.
- *Rijksarchief Beveren (RAB)* – Dossier nr. 2696, (HA Oost nr. 250) van het assisenhof – Dit dossier is zeer goed geïnventariseerd en de stukken werden van meet af aan genummerd van 1 tot 89 + 18 niet-

genummerde stukken die betrekking hebben over 2 voortvluchtigen die in 1817 en 1818 werden veroordeeld. Het register van de arresten van het assisenhof (HA Oost nr. 29) is een prachtig handgeschreven bundel.

- *Recueil des Lois sur l'Etat Civil des citoyens , pour les neufs Départements réunis par la Loi du 9 vendémiaire an IV* – à Gand chez A.B. Steven imprimeur de l'Administration du Département de l'Escaut.
- *Gemeentelijk archief Aalter (GAA)*: De gemeentelijke archieven wat betreft de briefwisseling met de overheid voor de jaren 1814 tot 1840. De verslagen over de gemeenteraden werden ook geraadpleegd.

Charles DE ZUTTER
Vijfseweg 21
8790 WAREGEM
tel.: 056-60 11 06

Bronnen:

1. DE POTTER F. en BROECKAERT J., *Geschiedenis van de Gemeenten*, provincie Oost-Vlaanderen, derde deel – Aalter, Bellem, Lovendegem, Merendree, Ronsele, Vinderhoute, Zomergem, Gent, boek- en steendrukkerij van C. Annoot-Braeckman , 1866, p.29 tot 32. De auteurs vermelden geen enkele bron.
2. IMPE A., *Onlusten te Aalter in 1814*, Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige kring van Kortrijk, nr.22 (1946-1948), p.323-345.
3. *Iets over den Franssen meier van Aalter, over zijn adjuncten en over de plundering en vernieling van hun woningen in 1814.*
4. VERHOUSTRAETE A. in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 1, 1949, p.78-85, Eeklo 1949.
5. STOCKMAN L., *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, p.285-288.
De auteur vermeldt al zijn bronnen: RAG – GAA en bovenvermelde publicaties.
6. DE SMET J., *Het einde van het Ranch Bewind in West-Vlaanderen (1813-1814)*, p.225-231, De Bijenkorf 1933.
7. VERHAEREN P., *La Belgique sous la domination française (1792-1814)*, 5 delco, Bruxelles Paris, Goemaere Plon 1922-1929.
8. VAN BOXELAER E., *Brigandage en banditisme in het Schelde-departement gedurende de Franse tijd.(1795-1814)*, scriptie voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte voor het behalen van de graad van licentiaat in de Geschiedenis, academiejaar 2002-2003.

Joannes (Jean – Jan) DE ZUTTER
° Brugge, 31 maart 1775 – † Somerghem, 28 januari 1849
Officier de santé te Aalter
huwt te Zomergem op 20 Prairial An VII met
Joanna Marie (Jeanne – Marie) DE SUTTER
° Somerghem 31 april 1775 - † Aeltre, 19 april 1841

Charles – François (Carel – Francies) DE ZUTTER
° Aeltre, 1ste Frimaire An X - † Somerghem, 20 april 1875
Geneesheer te Zomergem
huwt te Aeltre op 30 november 1828 met
Eugénie-Constance PENNEMAN
° Gent, 13 Thermidor An XIII - † Somerghem, 28 december 1837

Hippolyte DE ZUTTER
° Somerghem, 15 mei 1832 - † Eecloo, 10 maart 1894
Geneesheer te Eeklo
huwt met
Marie – Catherine FREDERICQ
° Sotteghem, 16 juli 1841 - † Gent, 12 mei 1931

Charles DE ZUTTER
° Eecloo, 4 december 1863 - † Waereghem, 12 maart 1928
Industrieel (juteweaverij) te Waregem
huwt te Gent op 8 februari 1900 met
Marguerite Taelman
° Sint Laureins, 18 februari 1875 - † Waereghem, 1 februari 1937

Victor DE ZUTTER
° Waereghem, 27 december 1900 - † Waregem, 22 februari 1967
Ingenieur (RUG) en Industrieel te Waregem
huwt te Gent op 2 september 1940 met
Marie-Jeanne VAN DER LINDEN
° Gentbrugge, 1 september 1910 - † Waregem, 17 oktober 1997

Charles DE ZUTTER
° Waregem 6 juni 1944